

КАДРОВА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-1-10>

УДК 351.86:355.41:614.2

Карамішев Дмитро Васильович,

доктор наук з державного управління, професор,
професор закладу вищої освіти кафедри публічної політики
навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: dvk1vip@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-1617-3240>

Гордієнко Людмила Петрівна,

кандидат медичних наук, доцент,
завідувач кафедри медицини катастроф та військової медицини
Полтавського державного медичного університету,
вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна
e-mail: hordiienko.82@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-2157-7573>

ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ «БОЙОВИЙ МЕДИК» ЯК ЧИННИК УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В СИСТЕМІ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджується комплексна проблема регламентації професійної кваліфікації бойового медика / старшого бойового медика на основі стандартизованої сукупності здобутих компетентностей та їх імплементації у професійний стандарт «Бойовий медик» як чинника управління якістю у системі медичного забезпечення сил оборони України. Визначена потреба у диференціації системи визнання професійних кваліфікацій бойового медика і старшого бойового медика з відповідним внесенням змін до професійного стандарту бойового медика шляхом запровадження професійних кваліфікаційних категорій: бойовий медик II категорії, без медичної освіти із спеціальною стандартизованою підготовкою у навчальних центрах, що відповідає 4-му рівню національної рамки кваліфікації; бойовий медик I категорії (старший бойовий медик), який повинен мати відповідну освітню кваліфікацію, що відповідає 5-му рівню національної рамки кваліфікації, а також бойовий медик вищої професійної кваліфікаційної категорії, що відповідає 6-му рівню національної рамки кваліфікації.

Як цитувати: Карамішев Д. В., Гордієнко Л. П. Професійний стандарт «бойовий медик» як чинник управління якістю в системі медичного забезпечення сил оборони України. *Державне будівництво*. 2023. № 1 (33). С. 102–118. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-1-10>

In cites: Karamyshev, D.V., Hordiienko, L.P. (2023). Professional standard «combat medic» as a factor of quality management in the medical supply system of the Ukrainian defense forces. *State Formation*, no. 1 (33), 102–118. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-1-10> [in Ukrainian].

Обґрунтовано, що відповідність професійного стандарту «Бойовий медик» нормам чинного законодавства передбачає здійснення розмежування професійних кваліфікаційних категорій у відповідному професійному стандарті, а також подальшу диференціацію змістовного наповнення функціоналу штатних посад старшого бойового медика і бойового медика з урахуванням відповідних трудових функцій і фахових компетентностей. Крім того, обґрунтовано необхідність розмежування в професійному стандарті трудових функцій і фахових компетентностей бойових медиків без медичної освіти і старших бойових медиків з фаховою медичною освітою на основі запровадження відповідних професійних кваліфікаційних категорій.

Доведено, що запропонована диференціація професійних кваліфікаційних категорій професії «Бойовий медик» обумовлена суттєвою відмінністю у компетентностях військовослужбовців, що займають штатні посади старших бойових медиків та мають кваліфікацію вищої освіти ступеня «бакалавр» у порівнянні з військовослужбовцями, які займають аналогічні посади старших бойових медиків за наявності кваліфікації вищої освіти ступеня «молодший бакалавр», або кваліфікації фахової передвищої освіти «фаховий молодший бакалавр», зокрема, що стосується дескриптора «відповідальність і автономія» національної рамки кваліфікації.

Наголошується, що реалізація зазначених пропозицій щодо удосконалення професійного стандарту «Бойовий медик» може бути дієвим інструментом та чинником управління якістю у системі медичного забезпечення сил оборони України.

Ключові слова: *медичне забезпечення сил оборони України; професійний стандарт «Бойовий медик»; професійна кваліфікація бойовий медик / старший бойовий медик; трудові функції та фахові компетентності бойового медика / старшого бойового медика.*

Постановка проблеми. Серед основних проблем функціонування сил оборони в умовах існуючих та потенційних загроз, що пов'язані, зокрема, із дією воєнного стану та необхідністю збереження життя і здоров'я особового складу відповідних підрозділів та потребують вирішення шляхом розроблення комплексу дієвих заходів, на особливу увагу заслуговує проблема створення належної системи медичного забезпечення сил оборони України, здатної ефективно та раціонально використовувати військово-медичні ресурси. Необхідність її розв'язання зумовлює потребу у послідовному та цілеспрямованому розвитку необхідних спроможностей [1; 2; 14; 15; 16].

Щодо стратегічних цілей розвитку сил оборони, то їх реалізація передбачає розвиненість та дієвість системи медичного забезпечення, що відповідає потребам Збройних Сил України для відсічі збройної агресії проти України. Зокрема, створення ефективної системи медичного забезпечення, здатної на належному рівні забезпечити комплектування військ (сил) особовим складом, придатним за станом здоров'я до військової служби, збереження життя і зміцнення здоров'я військовослужбовців, своєчасне надання високоякісної та ефективної медичної допомоги, підтримання боєздатності військ відповідно до міжнародних стандартів [10].

Усе це робить зазначену проблему надзвичайно актуальною та потребує чіткого визначення пріоритетних складових реалізації державної політики щодо належного медичного забезпечення сил оборони України, а також наукового обґрунтування дієвих інструментів розв'язання відповідних практичних завдань за відповідними стандартами в умовах європейської інтеграції України.

Загальні положення, принципи і вимоги щодо організації медичного забезпечення сил оборони України розробляються та застосовуються на підставі законодавства з питань охорони здоров'я, стандартів медичної допомоги і клінічних протоколів, військово-медичних стандартів, з урахуванням певних вимог. При цьому, готовність медичних служб до медичного забезпечення військ має забезпечуватися досягненням сумісності з відповідними структурами збройних сил держав – членів міжнародних організацій у сфері безпеки або багатонаціональних військових формувань шляхом впровадження відповідних міжнародних настанов, стандартів, принципів та відповідних критеріїв медичного забезпечення військ, що передбачає єдині погляди на: планування, організацію та порядок надання медичної допомоги; формування необхідної структури сил і засобів медичних служб; організацію медичного постачання та поповнення медичного майна; підготовку та використання медичних та фармацевтичних працівників; медичний облік та обмін медичною інформацією; організацію взаємодії для ефективного використання медичних ресурсів тощо [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел, що відображають проблемні питання організації військово-медичної служби, лікувально-евакуаційного забезпечення, а також міжвідомчої взаємодії у сфері національної безпеки та оборони висвітлено у працях українських науковців. Окремим аспектам вирішення проблемних питань щодо організації медичного забезпечення сил оборони України, до яких відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 N 2469-VII [9] належать зокрема Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави, в українському науковому дискурсі приділена значна увага зокрема з боку таких науковців, як: В. Бабій, М. Бадюк, А. Бакай, С. Белай, В. Білий, М. Білоус, А. Бондаревський, А. Верба, П. Волянський, А. Галушка, І. Голованова, Л. Гордієнко, А. Гринзовський, А. Гудима, К. Гуменюк, В. Дорош, В. Жаховський, В. Іванов, Д. Ковида, С. Король, О. Краснова, В. Крилюк, А. Коваль, В. Кузьмін, В. Лівінський, І. Лурін, О. Мазуренко, П. Опенько, Я. Радиш, Г. Рошін, О. Сальнікова, А. Сердюк, С. Синельник, І. Сличко, В. Стриженко, І. Хоменко, Е. Хорошун, Г. Цимбалюк, О. Шматенко та ін.

Основою системи медичного забезпечення сил оборони України є комплекс організаційних заходів, який передбачає передусім лікувально – евакуаційне, санітарно – епідеміологічне забезпечення, забезпечення медичним майном та засобами медичного призначення, а також забезпечення захисту особового складу від інших бойових і небойових чинників, що включає й захист від застосування зброї масового ураження. Відповідна система не є досконалою та спрямована на пошук дієвих інструментів забезпечення якості її функціонування, зокрема, щодо забезпечення кваліфікованим медичним персоналом. Одним із практичних аспектів забезпечення якості медичного

забезпечення сил оборони України є стандартизація і, зокрема, запровадження стандартизованої системи професійних кваліфікацій фахівців, які організують лікувально-евакуаційне забезпечення і надають різні види допомоги в тактичних умовах, на етапах медичної евакуації на основі професійних стандартів.

Все вище зазначене створило передумови та надало підстави для якісних змін такої складової медичного забезпечення, як забезпечення військових підрозділів медичним персоналом, який працюватиме за сучасними принципами організації та надання допомоги у бойових умовах на основі настанов і протоколів *Tactical Combat Casualty Care (TCCC)* [13]. Йдеться, зокрема, про посилення ролі та регламентацію статусу бойового медика з диференціацією його трудових функцій та професійних компетентностей відповідно до кваліфікаційного рівня освіти і професійної підготовки. Бойовий медик відіграє ключову роль у порятунку життів поранених як на полі бою, так і під час евакуації в бойових умовах, але правовий статус бойових медиків залишається дискусійним. Міжнародне гуманітарне право визначає їх як медичний персонал, тоді як бойові умови спонукають відноситися до них переважно як до комбатантів. Наразі, актуальною є потреба у необхідності розробити та запровадити концептуальні засади статусу бойових медиків у силах оборони України, конкретизувати їх права та обов'язки, сертифікувати згідно з міжнародним гуманітарним правом та докладати максимум зусиль для підвищення кваліфікаційного рівня бойових медиків [12].

Мета дослідження – обґрунтування концептуальних положень, узагальнення організаційно-правових засад та формування пропозицій щодо регламентації професійної кваліфікації бойового медика / старшого бойового медика на основі стандартизованої сукупності здобутих компетентностей та їх імплементації у професійний стандарт «Бойовий медик», як чинника управління якістю у системі медичного забезпечення сил оборони України.

Об'єкт дослідження – система медичного забезпечення сил оборони України.

Предмет дослідження – організаційно-правові засади та інструменти регламентації професійної кваліфікації бойового медика/старшого бойового медика, як складової управління якістю в системі медичного забезпечення сил оборони України.

Застосована методологія і методи. Використано законодавчі та нормативно-правові акти України, міжнародні настанови, публікації у відкритих наукових джерелах. Методи дослідження: бібліографічний, семантичний й аналітичний методи – для аналізу, узагальнення та систематизації законодавства і нормативно-правових актів України, що регламентують процеси реалізації державної політики щодо медичного забезпечення сил безпеки і оборони; системний та функціональний аналіз організації діяльності відповідних структур військового управління та лікувально-евакуаційного забезпечення

Збройних Сил України; емпіричні методи: спостереження, моделювання, прогнозування.

Виклад основного матеріалу. В Україні запровадження посад бойового медика / старшого бойового медика було регламентовано згідно з Наказом Міністерства оборони України №541, яким у перелік штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу уведено посади бойового медика взводу і старшого бойового медика (роти, батареї та їм рівних) [6].

Сьогодні, найменування штатних посад «Бойовий медик взводу / Старший бойовий медик» у переліку штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу та відповідних їм військових звань і тарифних розрядів посад визначені Наказом Міністерства оборони України 07 вересня 2020 року № 317 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства оборони № 107 від 12.04.2022, № 179 від 05.07.2022 р. (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Найменування штатних посад «Бойовий медик взводу / Старший бойовий медик» у переліку штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу та відповідних їм військових звань і тарифних розрядів посад

Table 1

The name of the full-time positions "Platoon combat medic / Senior combat medic" in the list of full-time positions of private, sergeant and senior staff and their corresponding military ranks and tariff categories of positions

Штатні посади рядового, сержантського і старшинського складу			Штатні військові звання		Кодове (цифрове) позначення військово-облікової спеціальності (ВОС), посади і тарифні розряди за посадами рядового, сержантського і старшинського складу:	
№ з/п	код посади	найменування посади	найменування	код	які проходять військову службу за контрактом та за посадами військовослужбовців строкової військової служби, які заміщують ці посади	тарифний розряд
					кодове (цифрове) позначення ВОС, посади	
035	033	Бойовий медик взводу	Молодший сержант	404	878033	7/5
887	978	Старший бойовий медик (роти, батареї та їм рівних)	Сержант	403	878978	7

Останнім часом досить гострим і проблемним питанням, особливо враховуючи надзвичайне практичне значення штатної посади бойового медика, було відсутність професійного Стандарту та відповідно невизначеність щодо професійної кваліфікації бойового медика у контексті виконання їм певних робочих функцій та визначення відповідних фахових компетентностей, що спонукало до проведення системної та фахової роботи у цьому напрямку, результатом якої стало затвердження наказом командувача Національної гвардії України від 21.04.2023 р. № 288 професійного стандарту «Бойовий медик» [11]. Цей факт є свідченням професійного ставлення розробника в особі Головного управління Національної гвардії України щодо необхідності систематизації та чіткого визначення у професійному стандарті трудових функцій і фахових компетентностей бойового медика. Проте, як будь-який інноваційний інтелектуальний продукт, відповідний стандарт не є статичним документом і звичайно потребує певного вдосконалення з урахуванням сучасних тенденцій розвитку відповідного виду професійної діяльності, особливо у частині розуміння сутності, змісту та особливостей професійних кваліфікацій та їх рівнів згідно з Національною рамкою кваліфікацій.

Законодавство України визначає кваліфікацію, як визнану уповноваженим суб'єктом та засвідчену відповідним документом стандартизовану сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання). Професійна кваліфікація – це стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність. Освітня кваліфікація – це визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей). Результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та / або присвоєння професійних кваліфікацій, можуть досягатися та здобуватися у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти [3].

Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів, який використовується органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій. З метою забезпечення зрозумілості, порівняння та взаємного узгодження між собою освітні та професійні кваліфікації описуються результатами навчання, сформульованими у відповідності до дескрипторів Національної рамки, якими є: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія [7].

Слід зазначити, що у професійному стандарті «Бойовий медик» назви типових посад прописані у двох варіантах: бойовий медик взводу і старший бойовий медик. На нашу думку, доречна диференціація системи визнання професійних кваліфікацій бойового медика і старшого бойового медика з

відповідним внесенням змін до професійного стандарту бойового медика шляхом запровадження професійних кваліфікаційних категорій: бойовий медик II категорії, без медичної освіти зі спеціальною стандартизованою підготовкою у навчальних центрах за 16-ти тижневою програмою фахової підготовки бойового медика взводу, що відповідає американському стандарту 68W (Combat Medic); бойовий медик I категорії (старший бойовий медик), який повинен мати освітню кваліфікацію молодшого бакалавра, що відповідає 5-му рівню національної рамки кваліфікацій (далі – НРК), а також бойовий медик вищої професійної кваліфікаційної категорії.

Продовжуючи тему диференціації професійних кваліфікаційних категорій та розмежування штатних посад, слід зазначити, що запровадження вищої професійної кваліфікаційної категорії для старших бойових медиків має передбачати наявність вищої освіти рівня «бакалавр», що відповідає 6-му рівню НРК, оскільки передбачає, зокрема, здійснення певних організаційно-розпорядчих функцій, прийняття своєчасних і обгрунтованих рішень та особистої відповідальності за їх виконання, координації дій підпорядкованого медичного персоналу, інших заходів у межах передбаченого функціоналу, зокрема тих, що стосуються не суто формальної, а саме якісної підготовки особового складу з надання домедичної допомоги в бойових умовах за настановами та протоколами *Tactical Combat Casualty Care (TCCC)* на достатньому методичному рівні, а також наявність сформованих навичок організаційно-виховної роботи з особовим складом військового підрозділу задля налагодження ефективної командної взаємодії під час здійснення лікувально-евакуаційних заходів.

Запровадження відповідних професійних кваліфікацій передбачає певну різницю стосовно визначення вичерпного переліку трудових функцій і професійних компетентностей: старшого бойового медика з вищою медичною освітою рівня бакалавр, молодший бакалавр (вища категорія), бойового медика без медичної освіти зі спеціальною фаховою підготовкою зі скороченим терміном та наявністю бойового досвіду (II категорія). Отже, цілком доречно було б присвоювати відповідну вищу професійну кваліфікаційну категорію старшого бойового медика особам зі складу громадян, що проходять військову службу та мають відповідну освітню кваліфікацію з певною диференціацією щодо вимог у залежності від здійснення передбачених функціональних обов'язків та повноважень.

Сучасне усвідомлення бойовими медиками ролі військовослужбовців у процесі медичного забезпечення полягає в тому, що усі військовослужбовці є не лише об'єктами, а й повноцінними і рівноправними учасниками – суб'єктами медичного забезпечення і мають володіти практичними навичками з надання домедичної допомоги в порядку самопомоги та взаємодопомоги за міжнародними стандартами ТССС «Tactical Combat Casualty Care», що зокрема відображено у Воєнно-медичній доктрині України [5]. Зазначається також, що медична допомога повинна надаватися у найкоротший строк та у найбільш

повному обсязі з урахуванням наявних сил і засобів та можливостей. Це зумовлює приділення особливої уваги саме якості підготовки бойових медиків, а також формуванню у цієї категорії військовослужбовців усього спектру фахових компетностей та гнучких навичок (*Soft skills*), що сприятимуть більш якісній підготовці військовослужбовців з основ тактичної медицини та проактивному ставленню бойових медиків до роботи з особовим складом військових підрозділів.

Зважаючи на зазначене вище, обґрунтування необхідності диференціації професійних кваліфікаційних категорій професії «Бойовий медик» можливо цілком логічно продемонструвати на основі порівняння дескриптора «відповідальність і автономія» НРК (табл. 2).

Таблиця 2

Диференціація професійних кваліфікаційних категорій професії «Бойовий медик» на основі порівняння дескриптора «відповідальність і автономія» НРК

Table 2

Differentiation of professional qualification categories of the "Combat medic" profession based on the comparison of the "responsibility and autonomy" descriptor of the NRC

Професійні кваліфікаційні категорії	Освітня кваліфікація	Рівні НРК	Відповідальність і автономія
Бойовий медик II категорії	Кваліфікації професійної (професійно-технічної) освіти третього (вищого) рівня	4 рівень	самоорганізація відповідно до правил, що існують у робочому або навчальному контекстах і зазвичай є передбачуваними, але можуть зазнавати змін; здійснення нагляду за повсякденною роботою інших, обмежена відповідальність за оцінювання та покращення результатів їх трудової або навчальної діяльності
Бойовий медик I категорії (старший бойовий медик)	Кваліфікація фахової передвищої освіти – «фаховий молодший бакалавр» Кваліфікація вищої освіти «молодший бакалавр»	5 рівень	організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін; покращення результатів власної діяльності і роботи інших
Бойовий медик вищої категорії (старший бойовий медик роти)	Кваліфікація вищої освіти «бакалавр»	6 рівень	спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп

Отже, запропонована диференціація професійних кваліфікаційних категорій професії «Бойовий медик» обумовлена суттєвою відмінністю у компетентностях військовослужбовців, що займають штатні посади старших бойових медиків та мають кваліфікацію вищої освіти ступеня «бакалавр» у порівнянні з військовослужбовцями, які займають аналогічні посади старших бойових медиків за наявності кваліфікації вищої освіти ступеня «молодший бакалавр» або кваліфікації фахової передвищої освіти «фаховий молодший бакалавр», зокрема що стосується дескриптора «відповідальність і автономія» НРК (табл. 2).

Зазначене свідчить про те, що саме відповідність кваліфікації вищої медичної освіти ступеня «бакалавр» шостому рівню професійної кваліфікації надає військовослужбовцю, який займає штатну посаду старшого бойового медика, спроможність, по-перше, нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та / або навчальних контекстах і, по-друге, здійснювати організацію та керівництво професійним розвитком осіб та груп, що не передбачено іншими освітніми кваліфікаціями, які відповідають четвертому і п'ятому рівням НРК.

Згідно з професійним стандартом «Бойовий медик», документом, що підтверджує професійну кваліфікацію бойового медика є свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за професією «Бойовий медик» з додатком до свідоцтва про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за професією 5164 «Бойовий медик». При цьому зазначається, що підставою для підтвердження професійної кваліфікації бойового медика можуть бути й інші документи, що підтверджують професійну кваліфікацію «Бойовий медик». На наш погляд, тут потрібно позначити вичерпний перелік таких документів та підстав, за якими вони враховуються задля підтвердження відповідної професійної кваліфікації.

У відповідному стандарті зазначається також, що після підтвердження відповідної професійної кваліфікації, професійний розвиток бойового медика передбачений в межах бойової та спеціальної підготовки для вдосконалення (підтримання) професійної кваліфікації, в тому числі шляхом набуття нових / додаткових навичок/компетентностей, але без присвоєння наступної професійної кваліфікації.

Попри фактичне визнання статусу бойового медика без фахової медичної освіти в Україні і розуміння на всіх рівнях проблеми із забезпеченням військових підрозділів Збройних Сил України фаховим медичним персоналом, існують певні суперечності щодо регламентації відповідного статусу із діючим законодавством. Так, згідно із законодавством, медична допомога має надаватися професійно підготовленими медичними працівниками [4]. Тобто, бойовий медик без фахової медичної освіти, відповідно до «Основ законодавства про охорону здоров'я в Україні» може забезпечувати надання пораненим та хворим військовослужбовцям суто домедичної допомоги, що

передбачає невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи [4].

За такої умови, для відповідності професійного стандарту «Бойовий медик» нормам чинного законодавства цілком логічним є намагання здійснити розмежування професійних кваліфікаційних категорій у відповідному професійному стандарті, а також подальшу диференціацію змістовного наповнення функціоналу штатних посад старшого бойового медика і бойового медика з урахуванням відповідних трудових функцій і фахових компетентностей. Водночас, видається слушним розмежувати саме трудові функції і фахові компетентності бойових медиків без медичної освіти і старших бойових медиків з фаховою медичною освітою на основі запровадження відповідних професійних кваліфікаційних категорій. Існуюча суперечність у фактичних трудових функціях і фахових компетентностях бойових медиків з чинним законодавством в умовах воєнного стану потребує перегляду відповідного законодавчого забезпечення щодо визнання статусу бойового медика, як медичного працівника та регламентуючих нормативних документів у бік делегування штатним бойовим медикам з підтвердженим досвідом певних медичних маніпуляцій, що можуть здійснюватися в тактичних умовах та на етапах евакуації, проте їх перелік має бути вичерпним саме для цієї категорії посад.

Отже, удосконалений профіль професійного стандарту «Бойовий медик», на наш погляд, повинен враховувати зазначені вище особливості (табл. 3).

Враховуючи, що у базовій версії професійного стандарту «Бойовий медик» [11] неповною мірою враховані трудові функції і компетентності старшого бойового медика, пропонуємо доповнення змістовної частини професійного стандарту, стосовно включення до розділу «Трудові функції» категорії «Д». Організація медичного забезпечення», а до складу відповідних компетентностей такі пункти: Д1. Здатність організувати медичне забезпечення, документообіг, комунікації; Д2. Здатність організувати евакуаційні заходи та проводити сортування; Д3. Здатність організувати санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи (табл. 4):

Таблиця 3

Профіль професійного стандарту «Бойовий медик»

Table 3

Professional standard profile "Combat medic"

Назва видів економічної діяльності, секції, розділу, групи, класів економічної діяльності та їх коди згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності»					
Секція О	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	Розділ 84	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	Група 84.2 Клас 84.22 Клас 84.24	Надання державних послуг суспільству в цілому Діяльність у сфері оборони Діяльність у сфері охорони громадського порядку та безпеки
Загальна інформація					
Повна назва розробника професійного стандарту				Головне управління Національної гвардії України	
Офіційна назва професійного стандарту				Професійний стандарт «Бойовий медик»	
Мета діяльності за професією				Домедична і медична допомога та медичне забезпечення в бойових умовах	
Назва професії та код підкласу професії згідно з Національним класифікатором України ДК 003:2010 «Класифікатор професій»				Бойовий медик 5164	
Назви типових посад				Бойовий медик взводу Старший бойовий медик	
Професійні кваліфікації, їх рівень згідно з Національною рамкою кваліфікацій				Бойовий медик, 4 рівень НРК. Старший бойовий медик, 5 рівень НРК Старший бойовий медик*, 6 рівень НРК	
Професійні кваліфікаційні категорії				Бойовий медик II категорії Бойовий медик I категорії Бойовий медик вищої категорії	
Тип документів, що підтверджують професійну кваліфікацію особи				Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за професією «Бойовий медик» з додатком до свідоцтва про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за професією «Бойовий медик» Інші документи, що підтверджують професійну кваліфікацію «Бойовий медик» (відповідно до переліку)	
Термін дії стандарту				5 років	

* – передбачає розширений функціонал у бік виконання організаційно-розпорядчих функцій та відповідальності за прийняття рішень у непередбачуваних умовах (у випадку відсутності начальника медичного пункту батальйону, лікаря і фельдшера – виконання їх обов'язків), ведення звітної документації, спроможності контролювати ефективність виконання відповідних завдань в межах лікувально-евакуаційних заходів, оцінювання якості підготовки особового складу військового підрозділу (роти, батареї та їм рівних).

Таблиця 4

Опис запропонованої трудової функції та компетентностей старшого бойового медика для включення у професійний стандарт «Бойовий медик»

Table 4

Description of the proposed job function and competencies of a senior combat medic for inclusion in the professional standard "Combat medic"

Трудові функції	Компетентності
Д. Організація медичного забезпечення	Д1. Здатність організувати медичне забезпечення, документообіг, комунікації
	Д2. Здатність організувати евакуаційні заходи та проводити сортування
	Д3. Здатність організувати санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи

Усе зазначене враховуватиме та передбачатиме, зокрема, знання, уміння / навички, комунікацію, відповідальність і автономію у процесі самостійного здійснення старшими бойовими медиками низки організаційних функцій або активної участі в організації заходів з переліку таких напрямків, як:

1) організація медичного забезпечення роти, визначення потреб, замовлення, отримання, обліку та розподілу медичного майна та засобів медичного догляду;

2) організація лікувально-евакуаційних заходів та евакуацію на відповідні етапи евакуації (медичний пункт батальйону, стабілізаційний пункт бригади);

3) організація проведення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів в підрозділі та місці його розташування;

4) організація медичного сортування поранених, впровадження алгоритмів його проведення при виникненні санітарних втрат, у т. ч. масових;

5) організація документообігу та ознайомлення особового складу з документами, що носять регламентуючий характер, а також веденням звітної та медичної документації;

6) організація та забезпечення продуктивних комунікацій з командирами, бойовими медиками суміжних та евакуаційних підрозділів, медичним та допоміжним персоналом та особовим складом роти (батареї) тощо;

7) організація і проведення навчань та контрольних заходів з підготовки бойових медиків та особового складу роти (батареї) тощо;

8) участь у проведенні медичних оглядів особового складу підрозділів батальйону.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

1. Потребує диференціації система визнання професійних кваліфікацій бойового медика і старшого бойового медика з відповідним внесенням змін до професійного стандарту бойового медика шляхом запровадження професійних кваліфікаційних категорій: бойовий медик II категорії, без медичної освіти зі спеціальною стандартизованою підготовкою у навчальних центрах, що

відповідає 4-му рівню НРК; бойовий медик I категорії (старший бойовий медик), який повинен мати відповідну освітню кваліфікацію, що відповідає 5-му рівню НРК, а також бойовий медик вищої професійної кваліфікаційної категорії, що відповідає 6-му рівню НРК.

2. Відповідність професійного стандарту «Бойовий медик» нормам чинного законодавства передбачає здійснення розмежування професійних кваліфікаційних категорій у відповідному професійному стандарті, а також подальшу диференціацію змістовного наповнення функціоналу штатних посад старшого бойового медика і бойового медика з урахуванням відповідних трудових функцій і фахових компетентностей. Потребує розмежування у професійному стандарті трудових функцій і фахових компетентностей бойових медиків без медичної освіти і старших бойових медиків з фаховою медичною освітою на основі запровадження відповідних професійних кваліфікаційних категорій.

3. Запропонована диференціація професійних кваліфікаційних категорій професії «Бойовий медик» обумовлена суттєвою відмінністю у компетентностях військовослужбовців, що займають штатні посади старших бойових медиків та мають кваліфікацію вищої освіти ступеня «бакалавр» у порівнянні з військовослужбовцями, які займають аналогічні посади старших бойових медиків за наявності кваліфікації вищої освіти ступеня «молодший бакалавр», або кваліфікації фахової передвищої освіти «фаховий молодший бакалавр», зокрема, що стосується дескриптора «відповідальність і автономія» НРК.

4. Враховуючи, що у базовій версії професійного стандарту «Бойовий медик» неповною мірою враховані трудові функції і компетентності старшого бойового медика, пропонуємо доповнення змістовної частини професійного стандарту, стосовно включення до розділу «Трудові функції» категорії «Д». Організація медичного забезпечення», а до складу відповідних компетентностей, такі пункти: Д1. Здатність організувати медичне забезпечення, документообіг, комунікації; Д2. Здатність організувати евакуаційні заходи та проводити сортування; Д3. Здатність організувати санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи.

5. Існуюча суперечність у фактичних трудових функціях і фахових компетентностях бойових медиків із чинним законодавством в умовах воєнного стану потребує перегляду відповідного законодавчого забезпечення щодо визнання статусу бойового медика, як медичного працівника та регламентуючих нормативних документів у бік делегування штатним бойовим медикам зі спеціальною фаховою підготовкою та підтвердженням досвідом певних медичних маніпуляцій, що можуть здійснюватися в тактичних умовах та на етапах евакуації, проте їх перелік має бути вичерпним саме для цієї категорії посад.

Реалізація зазначених пропозицій щодо удосконалення професійного стандарту «Бойовий медик» може бути дієвим інструментом та чинником управління якістю у системі медичного забезпечення сил оборони України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карамішев Д. В., Гордієнко Л. П., Литвиненко М. І. Цивільно-військова взаємодія у сфері організації лікувально-евакуаційного забезпечення Збройних Сил України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2023. № 1 (60). С. 6–26.
2. Карамішев Д., Гордієнко Л., Литвиненко М. Управління розвитком системи лікувально-евакуаційного забезпечення Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2023. № 20. С. 445-470. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2023.20.08> (дата звернення: 27.04.2023).
3. Національне агентство кваліфікацій. URL: <https://nqa.gov.ua/> (дата звернення: 29.04.2023).
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2802-ХІІ: станом на 28.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
5. Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 р. № 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.04.2023).
6. Про затвердження змін до Тимчасового переліку штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу з урахуванням тих, на які дозволяється призначати військовослужбовців-жінок, та відповідних їм військових звань і тарифних розрядів посад : Наказ Міністерства оборони України від 20.10.2017 р. № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1384-17#Text> (дата звернення: 28.04.2023).
7. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України; Опис від 23.11.2011 р. № 1341 із змінами, внесеними згідно Постанови КМУ № 519 від 25.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 20.04.2023).
8. Про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців : Наказ Міністерства оборони України від 07.09.2020 р. № 317 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства оборони № 107 від 12.04.2022 р. № 179. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/489116___727940 (дата звернення: 20.04.2023).
9. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 21.04.2023).
10. Про Стратегічний оборонний бюлетень України : Указ Президента України від 17.09.2021 р. № 473/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України № 473/2021 від 20.08.2021р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text>. дата звернення: 20.04.2023).
11. Професійний стандарт «Бойовий медик» : Затверджено Наказом командувача Національної гвардії України від 21.04.2023 р. № 288. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/525-ps_bojovij_medik.pdf (дата звернення: 20.04.2023).
12. Combat Medics of the Armed Forces of Ukraine: How to Save Even More Soldiers. *The Media Initiative for Human Rights*. URL: <https://mipl.org.ua/en/combat-medics-of-the-armed-forces-of-ukraine-how-to-save-even-more-soldiers/> (дата звернення: 28.04.2023).
13. Guidelines for Tactical Combat Casualty Care (TCCC). *NAEMT*. URL: <https://www.naemt.org/education/naemt-tccc/tccc-guidelines-and-curriculum>] (дата звернення: 28.04.2023).
14. Karamyshev D., L. Hordiienko L., Hranovskyi M. Aspects of management of medical and evacuation support for the troops in the conditions of the unified medical space of Ukraine. *Archiv EuroMedica Special Issue*. 2022. Vol. 12. P. 1–4. URL: <http://journal-archiveeuromedica.eu/>

archiv-euromedica-sp-2022/5-ASPECTS-OF-MANAGEMENT-OF-MEDICAL-AND-EVACUATION-SUPPORT.html (date of access: 27.04.2023).

15. Karamyshev D. V., Zhdan V. M., Dvornyk V. M., Hordiienko L. P., Kundii Zh. P. Universally applicable approaches to the tactical level of aid and medical support for the personnel of the Armed Forces of Ukraine. *Світ медицини та біології*. 2022. № 4 (82). DOI: <https://doi.org/10.26724/2079-8334-2022-4-82-74-79> (date of access: 27.04.2023).

16. Karamyshev D. V., Zhdan V. M., Dvornyk V. M., Hordiienko, L. P., Kundii, Zh. P. Institutional principles of civil-military cooperation regarding medical support of the Armed Forces of Ukraine. *Вісник проблем біології і медицини*. 2022. Вип. 4 (167). С. 66–74. DOI: <https://doi.org/10.29254/2077-4214-2022-4-167-66-75> (date of access: 27.04.2023).

Стаття надійшла до редакції 18.04.2023 р.

Стаття рекомендована до друку 28.05.2023 р.

Karamyshev D. V.,

Doctor of Sciences in Public Administration,

Full Professor of Department of Social and humanitarian policy,

Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration»

of V. N. Karazin Kharkiv National University,

4, Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine

e-mail: dyk1vip@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-1617-3240>

Hordiienko L. P.,

Candidate of Medical Sciences, Associate professor,

Head of the Department of Disaster and Military Medicine

of Poltava State Medical University,

23, St. Shevchenko, Poltava, 36011, Ukraine

e-mail: hordiienko.82@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-2157-7573>

PROFESSIONAL STANDARD «COMBAT MEDIC» AS A FACTOR OF QUALITY MANAGEMENT IN THE MEDICAL SUPPLY SYSTEM OF THE UKRAINIAN DEFENSE FORCES

Abstract. The article examines the complex problem of regulation the professional qualification of a combat medic / senior combat medic based on a standardized set of acquired competencies and their implementation into the professional standard «Combat medic» as a quality management factor in the system of medical support of the Ukrainian Defense Forces. It is determined the need to differentiate the system of recognition of the professional qualifications of a combat medic and a senior combat medic with corresponding changes to the professional standard of a combat medic by introducing professional qualification categories: a combat medic of the II category, without medical education with special standardized training in educational centers, which corresponds to 4th level of the national qualification framework; a combat medic of category I (senior combat medic), who must have an appropriate educational qualification corresponding to the 5th level of the national qualification framework, as well as a combat medic of the highest professional qualification category, corresponding to the 6th level of the national qualification framework.

It is substantiated that the compliance of the professional standard «Combat medic» with the norms of the current legislation requires the separation of professional qualification categories in the corresponding professional standard, as well as further differentiation of the meaningful content

of the functionality of staff positions of senior combat medic and combat medic, taking into account the corresponding work and professional competencies. The authors also substantiate the necessity of differentiation in the professional standard the labor functions and professional competences of combat medics without medical education and senior combat medics with a professional medical education based on the introduction of relevant professional qualification categories.

It has been proven that the proposed differentiation of the professional qualification categories of the «Combat medic» profession is due to a significant difference in the competencies of servicemen who hold full-time positions of senior combat medics and have a bachelor's degree in higher education compared to servicemen who hold similar positions of senior combat medics in the presence of higher education qualification «Junior Bachelor» degree, or vocational pre-university education qualification «Professional Junior Bachelor», in particular with regard to the «responsibility and autonomy» descriptor of the national qualification framework.

It is emphasized that the implementation of the mentioned proposals regarding the improvement of the professional standard «Combat medic» can be an effective tool and factor of quality management in the system of medical support of the Ukrainian Defense Forces.

Keywords: *medical support of the Ukrainian Defense Forces; professional standard «Combat medic»; professional qualification combat medic / senior combat medic; labor functions and professional competences of a combat medic / senior combat medic.*

REFERENCES

1. Karamyshev, D.V., Hordiienko, L.P., Lytvynenko M.I. (2023). Tsyvilno-viiskova vzaiemodiiia u sferi orhanizatsii likuvalno-evakuatsiinoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia, no. 1 (60), 6–26* [in Ukraine].
2. Karamyshev, D., Hordiienko, L., Lytvynenko, M. (2023). Upravlinnia rozvytkom systemy likuvalno-evakuatsiinoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy vidpovidno do standartiv NATO. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok, no. 20, 445–470*. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2023.20.08> (data zvernennia: 27.08.2023) [in Ukraine].
3. Natsionalne ahentstvo kvalifikatsii. URL: <https://nqa.gov.ua/> (data zvernennia: 29.04.2023) [in Ukraine].
4. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 r. No. 2802-XII: stanom na 28.07.2022 r. (2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (data zvernennia: 20.04.2023).
5. Pro zatverdzhennia Voienno-medychnoi doktryny Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.10.2018 r. No. 910. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 29.04.2023).
6. Pro zatverdzhennia zmin do Tymchasovoho pereliku shtatnykh posad riadovoho, serzhantskoho i starshynskoho skladu z urakhuvanniam tykh, na yaki dozvoliaietsia pryznachaty viiskovosluzhbovtiv-zhinok, ta vidpovidnykh yim viiskovykh zvan i taryfnykh rozriadiv posad: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 20.10.2017 r No. 541. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1384-17#Text> (data zvernennia: 28.04.2023).
7. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy; Opys vid 23.11.2011 r. No. 1341 iz zminamy, vnesenymy zghidno Postanovy KМУ No. 519 vid 25.06.2020. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1341-2011-%D0%BF> (data zvernennia: 20.04.2023).
8. Pro zatverdzhennia perelikiv viiskovo-oblikovykh spetsialnostei i shtatnykh posad riadovoho, serzhantskoho i starshynskoho skladu i taryfnykh perelikiv posad vyshchezaznachenykh viiskovosluzhbovtiv: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainb vid 07.09.2020 r. No. 317 iz zminamy, vnesenymy zghidno z Nakazamy Ministerstva oborony No. 107 vid 12.04.2022 r. No. 179. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/489116___727940 (data zvernennia: 20.04.2023).

9. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. No. 2469-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (data zvernennia: 21.04.2023).
10. Pro Stratehichnyi oboronnyi biuletyn Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17.09.2021 r. № 473/2021 Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy No. 473/2021 vid 20.08.2021r. (2021). Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text>. data zvernennia: 20.04.2023).
11. Profesiyni standart «Boiovyi medyky»: Zatverdzheno Nakazom komanduvacha Natsionalnoi hvardii Ukrainy vid 21.04.2023 r. No. 288. (2023). URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/525-ps_bojovij_medik.pdf (data zvernennia: 27.04.2023).
12. Combat Medics of the Armed Forces of Ukraine: How to Save Even More Soldiers. The Media Initiative for Human Rights. URL: <https://mipl.org.ua/en/combat-medics-of-the-armed-forces-of-ukraine-how-to-save-even-more-soldiers/> (data zvernennia: 28.04.2023).
13. Guidelines for Tactical Combat Casualty Care (TCCC). NAEMT. URL: <https://www.naemt.org/education/naemt-tccc/tccc-guidelines-and-curriculum> (data zvernennia: 28.04.2023).
14. Karamyshev, D., Hordiienko, L., Hranovskyi, M. (2022). Aspects of management of medical and evacuation support for the troops in the conditions of the unified medical space of Ukraine. *Archiv EuroMedica, Special Issue, vol. 12, 1–4*. URL: <http://journal-archiveuromedica.eu/archiv-euromedica-sp-2022/5-ASPECTS-OF-MANAGEMENT-OF-MEDICAL-AND-EVACUATION-SUPPORT.html> (date of access: 27.04.2023).
15. Karamyshev, D.V., Zhdan, V.M., Dvornyk, V.M., Hordiienko, L.P., Kundii, Zh.P. (2022). Universally applicable approaches to the tactical level of aid and medical support for the personnel of the Armed Forces of Ukraine. *Svit medytsyny ta biolohii, no. 4 (82)*. DOI: <https://doi.org/10.26724/2079-8334-2022-4-82-74-79> (date of access: 27.04.2023).
16. Karamyshev, D.V., Zhdan, V.M., Dvornyk, V.M., Hordiienko, L. P., Kundii, Zh. P. (2022). Institutional principles of civil-military cooperation regarding medical support of the Armed Forces of Ukraine. *Visnyk problem biolohii i medytsyny, vyp. 4 (167), 66–74*. DOI: <https://doi.org/10.29254/2077-4214-2022-4-167-66-75> (date of access: 27.04.2023).

The article was received by the editors 18.04.2023.

The article is recommended for printing 28.05.2023.